

НАГЛАСИ НА СТУДЕНТИ НА ВЕЛИКОТЪРНОВСКИЯ
УНИВЕРСИТЕТ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
ОТ ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.4.
СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ ЗА ТРУДОВА РЕАЛИЗАЦИЯ
В СФЕРАТА НА СОЦИАЛНИТЕ ДЕЙНОСТИ

ATTITUDES OF STUDENTS OF THE UNIVERSITY
OF VELIKO TARNOVO „ST. ST. CYRIL AND METHODIUS“
FROM PROFESSIONAL FIELD 3.4. SOCIAL ACTIVITIES
FOR EMPLOYMENT IN THE FIELD OF SOCIAL ACTIVITIES

Янка Павлова
Yanka Pavlova

Великотърновски университет „Св. Св. Кирил и Методий“
The University of Veliko Tarnovo ‘St. St. Cyril and Methodius’

Abstract: The need to provide quality education, defined by the international framework applied in the national legislation, determines the education of students of Veliko Tarnovo University „St. St. Cyril and Methodius“ from professional field 3.4. Social activities. Social work in the conditions of reform brings out the need for new staff to be realized in the field of social work. Social work is popular in society with a negative appearance, this motivates the author to explore the attitudes of students of VTU from professional field 3.4. Social activities for employment in the field. The author’s survey shows a positive attitude towards work on the part of students, but there are also preferences for a certain group of clients and a certain type of jobs, and the possibility that expectations towards social work do not meet reality.

Keywords: attitudes, education, social activities, employment

JEL: J24

ВЪВЕДЕНИЕ

Стратегията „Европа 2020“ предлага *три подсилващи се взаимно приоритета: интелигентен растеж: изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации* (Europe 2020, p. 7) “. Тези приоритети се съблюдават и по отношение на образованието в професионално направление 3.4. Социални дейности. Националната политика на Република България по отношение на Закона за висшето образование отбелязва, че „*цел на висшето образование е подготовката на висококвалифицирани специалисти над средното образование и развитието на науката и културата*“ и предмет на дейност е „*подготовка на специалисти, способни да развиват и прилагат научни знания в различните области на човешката дейност* (Higher Education Act, art. 2 & art. 6) “.

Колев маркира необходимостта от „*създаването на благоприятни условия за младите хора да придобиват нови знания и да развиват своите умения и потенциал, което ще проправи пътя към бъдеща трудова заетост и ще понижи риска от социално изключване. Това е от съществено значение за стабилното социално-икономическо развитие на Европейския съюз* (Kolev, 2022, p. 190) “.

Стратегията за развитие на висшето образование посочва няколко основни предизвикателства: „налице е сериозно разминаване между структурата и профила на завършващите студенти на образователно-квалификационните степени „бакалавър“ и „магистър“ и ОНС „доктор“ и динамиката на пазара на труда в България и ЕС“. Наблюдава се несъответствие „между очакваните компетентности и реално проявените в практиката (Strategy for the Development of Higher Education in the Republic of Bulgaria for the Period 2014–2020, p. 14)“.

Европейската и национална рамка задават посоката на развитие на образованието в съответното професионално направление. От друга страна в международен план „широката общественост по-скоро възприема негативно дейностите в областта на социалната работа. Социалната работа в общественото съзнание се възприема като лошо платена професионална дейност, свързана с проблемни семейства и трудни тийнейджъри (Kolarova-Vasileva & Konova, 2021, p. 886)“.

В настоящия момент социалната сфера се намира в условията на реформа, което поставя редица предизвикателства пред доставчиците на социалните услуги: „променя се облика на услугите; разработват се стандарти за качество; изграждат се нови структури, които имат контролиращи функции по отношение на качеството и стандартите на услугите и т.н. При предоставянето на социалните услуги се поставя акцент върху изграждането на мрежа от комплексни услуги, които във все по-голяма степен потребителите получават в обществото и дома им. (Pavlova, 2024, p 65)“. Това води и до нуждата от нови кадри, които да се влеят в полето на трудова реализация в социалната сфера. Също така е необходимо актуализиране на знанията на заетите вече социални работници за покриване на нормативните изисквания към заемащото съответната длъжност (Social Services Act, 2020). Към тези предизвикателства могат да бъдат добавени: затруднения, произтичащи от демографските особености на населението – застаряващо население, висок дял на емиграция при младите хора и т.н; социалната работа често е стигматизирана в обществото; голямо е физическото и психическо натоварване в сферата; мотивацията на младите хора за включване в пазара на труда често е слаба.

ИЗЛОЖЕНИЕ

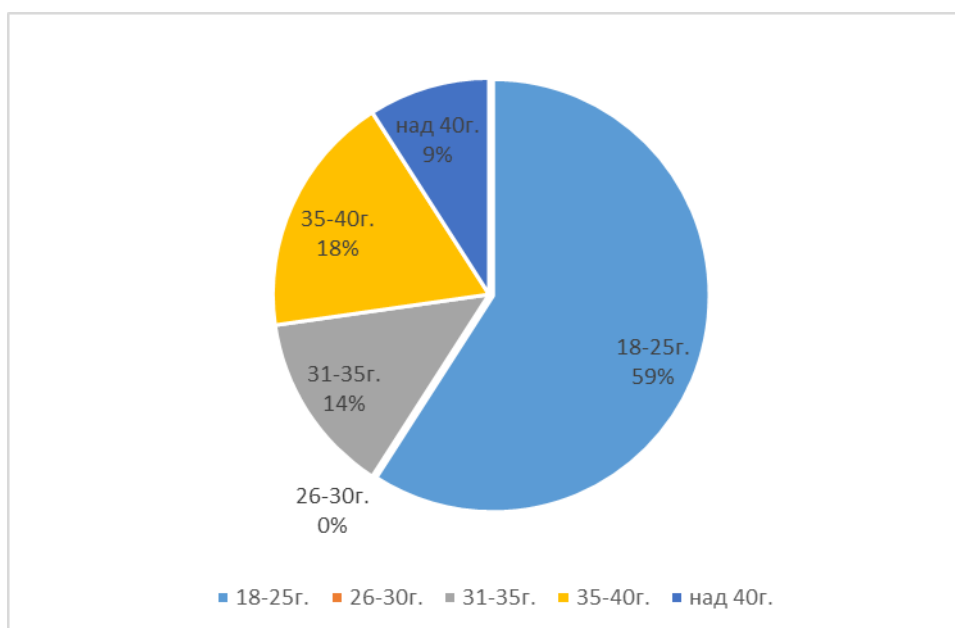
Гореизложеното провокира авторския интерес по отношение **нагласите на студенти на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ от професионално направление 3.4. Социални дейности за трудова реализация в сферата на социалните дейности**. Създадена е авторова анкета, която съдържа 14 айтема. Отговорите са събирани от студенти от 1 до 4 курс, редовна и задочна форма на обучение от специалностите „Социални дейности“ и „Предприемачество в социалната сфера“ в ОКС Бакалавър. За целите на изследването е ползвана платформата Гугъл Формс. Анкетата е изпратена е до студентите посредством техните служебни имейли. Формата е активна през периода февруари-март 2024г. Получени са отговори от 22 студенти. Събраните отговори включват демографски характеристики на изследваната група и проучване на мотивацията им за работа в полето на социалната работа.

Не се събират данни от студенти в ОКС магистър, защото практиката сочи, че болшинството от тях са вече реализирани в социалната сфера и са със значителен опит в практическото поле на социалната работа, а това обезсмисля проучването на техните нагласи за реализиране в социалната сфера.

Демографско разпределение.

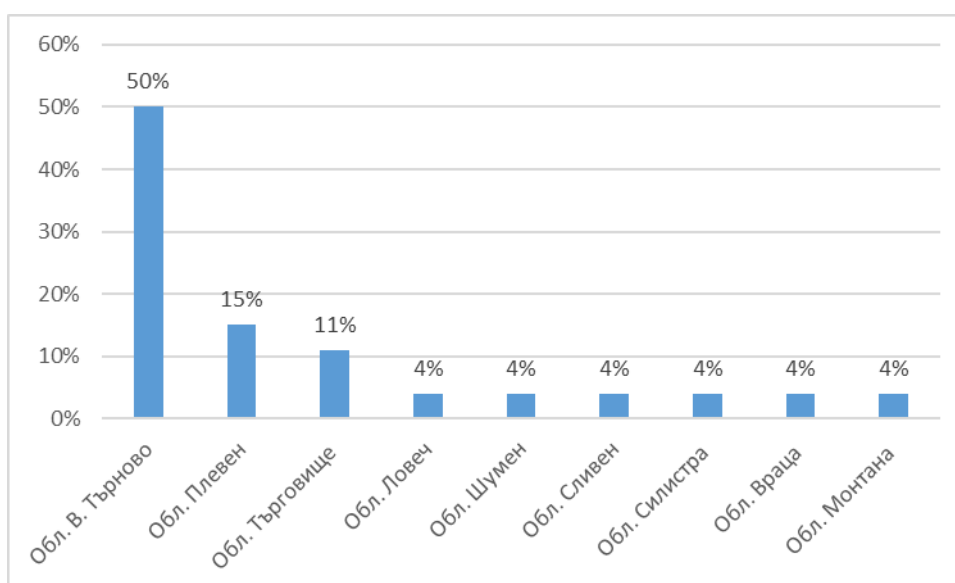
Разпределението по пол сочи, че 73% от анкетираните са жени, а 27% мъже.

Възрастовата структура на отговорилите е представена на *Фиг. 1*

Фиг. 1. Възрастово разпределение на респондентите

Териториалното разпределение на респондентите е представено на Фиг. 2

Фиг. 2. Териториално разпределение на респондентите

Всички анкетираните се обучават в ОКС Бакалавър, професионално направление 3.4. Социални дейности. В задочна форма на обучение са 54% от респондентите, а 46% са в редовна форма. Най-голям дял от попълнителите на анкетата са в 3 курс от обучението си (45%), следвани от 1 курс (31%), 4 курс (19%) и 2 курс (5%).

Мотивация за избор на П.Н. 3.4. Социални дейности и последваща реализация в сферата на социалната работа

На въпроса „Каква беше мотивацията Ви, когато записвахте образователно-квалификационна степен в професионално направление 3.4. Социални дейности?“, отговорите показват, че в най-голяма степен изборът им на специалност е обусловен от желанието да помагат (41%);

следва желанието да работят с уязвими групи хора (27%); желание за реализация в социалната сфера (14%); интересът към методите на работата (10%); най-малък е дялът респонденти, за които водеща е липсата на кадри в сферата, респективно наличието на свободни работни места (8%).

На въпросът „*Планирате ли да се развивате в социалната сфера?*“, 78% са дали положителен отговор, като 27% от тях са заявили, че вече работят. Не могат да преценят 22%. Студенти дали отрицателен отговор няма.

На въпроса „*Имали ли сте възможност да бъдете в реална работна среда в областта на социалните дейности*“ 36% от респондентите получават достъп до социалната сфера посредством практики и стажове, организирани от университета; 27% работят в сферата; 14% са работили в сферата; 14% имат представа за реалната работна среда от техни близки и познати и 9% нямат представа от социалната сфера.

Следващият въпрос разкрива нагласите на студентите за работа с групите, клиенти на социалната работа („*С кои от групите, клиенти на социалната работа, бихте желали да работите?*“). Най-висок е дялът на желаещите да работят с деца без увреждания 35%, следва работа със стари хора 21%, лица/деца с увреждания – 17%, зависими лица – 10%, малцинствени групи – 7%, бежанци и мигранти – 3%, други групи посочват 7% от анкетираните.

На въпрос за нагласа за реализация, насочен към работно място („*Къде бихте искали да се реализирате?*“) 34% от анкетираните изказват предпочитания за работа в социална услуга, 24% заявяват желание за работа с отделите към Дирекция „Социално подпомагане“, 16% желаят да се реализират в общински структури, 15% в училища, 6% в заведения за лишаване от свобода и 5% в болници.

На въпроса „*Какво ви привлича в социалната работа?*“ преобладава желанието да се помага (55%), човешките истории 18%, динамиката на работата 14%, предизвикателствата 9% и отговорността 4%.

Отговорите малко или много се припокриват с отговорите на въпроса за мотивация на включването в ОКС в П.Н. 3.4. Социални дейности.

На въпрос за отблъскващите фактори в социалната сфера („*Има ли нещо, което би ви отблъснало да започнете работа в социалната сфера? Кое е то?*“) 54% от анкетираните твърдят, че няма нещо, което да ги отблъсне от професионалния път, който са избрали; по 14% си поделят отговорите „психическото напрежение“, „ниската заплата“ и „не мога да преценя“; 4% смятат за отблъскващ фактор тежките случаи, с които се работи понякога.

Последният въпрос е насочен само към работещите вече студенти в социалната сфера и е формулиран „*Какво Ви мотивира да останете да работите в социалната сфера?*“. 57% от отговорилите харесват работата си, а 47% смятат, че има добра перспектива пред социалната работа.

В обобщение на изложените резултати можем да се спрем на следните основни моменти:

– Резултатите от демографското проучване показват преобладаващ брой жени, обучаващи се и в последствие реализиращи се в полето на социалната работа. Териториалното разпределение, показва, че болшинството от студентите избрали професионално направление 3.4. Социални дейности на Великотърновския университет са предимно от Северна България и са от или в близост до област Велико Търново;

– Получените данни оформят положителна нагласа за трудова реализация в полето на социалната работа. Близко половината от респондентите изказват като мотив за обучението си алтруистичното желание да се помага на уязвимите групи с хора. Висок е дялът на желаещите да се развиват в социалната сфера. Близко една трета от учащите, са вече заети в сферата;

– Интересно е да се отбележи, че значителна част, близо една трета от респондентите, обучаващи се в професионално направление 3.4. Социални дейности на ВТУ добиват реална представа за практиката посредством организираните от университета практики и стажове. Една десета от анкетираните¹ нямат никаква представа от реалната работа в социалната сфера;

¹ Това са първи курс. Те все още не са започнали посещенията си на учебни практики. Посещенията в реална работна среда започват от трети семестър.

– Най-много от отговорилите желаят да работят с деца без увреждания, а най-малко с бежанци и мигранти;

– Най-висок е дялът на желаещите да се реализират в социални услуги, а най-нисък – в болници;

– По отношение на привличащи и отблъскващи фактори анкетираните изтъкват като позитиви – възможността да се помага, а отблъскващите фактори включват психическо напрежение, ниско заплащане и тежките случаи;

– Студентите работещи в социалната сфера изказват положителна нагласа към професията си и сочат удовлетворение от работата си.

Това ни дава възможност да изведем възможни предизвикателства, както пред трудовата реализация на студентите, така и пред потребителите на кадри в социалната сфера:

– Възможно е да има разминаване между представите на студентите за помагача дейност и подкрепата в практиката. Много често в реалната социална работа подкрепата дълъг и труден процес, който черпи сериозен емоционален ресурс от страна на специалиста. Не случайно е висок дялът на страдащите от „Бърн аут“ синдром в помагачите професии. Също на лице са немалък брой случаи, които с години са потребители на социалната работа и до ефективен резултат при тях не се стига по една или друга причина. Това би могло да доведе до спад на мотивацията дори при вече реализирани специалисти;

– Малък е дялът на студенти, които не са влизали в реална работна среда. Това са студенти първокурсници. По учебна програма практиките им започват от трети семестър и е предвидено до завършване на ОКС Бакалавър, професионално направление 3.4. Социални дейности да бъдат посетени широк набор от социални услуги, както и Дирекция „Социално подпомагане“. Учебните практики и стаж на студентите дават възможност да работят с различни групи-клиенти на социалната работа, както и различни методи на подкрепа. Предизвикателството тук е по отношение на това дали очакванията на студентите ще срещнат реалността в практическото поле;

– Студентите изказват предпочитания към работата с деца без увреждания. Това може да се очертае като сериозно предизвикателство, защото пазарът на труда на социалната работа се нуждае от кадрово обезпечаване на всички групи-клиенти на социалната работа. Предпочитанията към реализация в социалните услуги също могат да се окажат сериозно предизвикателство пред кадровото обезпечаване в сектора.

Начинът да се противостои на тези предизвикателства се намира в диалога с практиката. Освен заложените дисциплини в учебния план на професионално направление 3.4. Социални дейности, включването на студенти в различни инициативи, съвместно с практиката, би довело до изглаждане на различията между очаквания и реалност. Работата с различни групи клиенти на социалната работа пък би довело до минимизирането на стереотипите, които съществуват спрямо дадената група и би повишило мотивацията за работа с по-широк кръг от потребители.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение може да се каже, че проучването на нагласите на студенти на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ от професионално направление 3.4. Социални дейности за трудова реализация в сферата на социалните дейности дава възможността да се погледне върху някои основни предизвикателства като възможността за разминаване между очаквания и действителност, предпочитания за работа с определена група клиенти на социалната работа и предпочитания към точно определен тип работни места. За преодоляването на тези предизвикателства е от ключово значение поддържането на диалога на университета с практиката.

REFERENCES:

1. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth „Europe 2020”, Brussels, 2010, viewed 01.05.2024 <<https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>>
2. Higher Education Act
3. Kolarova-Vasileva. H & Konova. M, 2021, International Image of the Professional Social Worker, ANNUAL of Konstantin Preslavski University, Shumen, vol. XXV, no. 1, Faculty of Education, pp. 185-190, viewed 01.05.2024, <<https://www.cceol.com/search/viewpdf?id=1098977>>
- Kolev, G, 2022, Normative Framework of the Problem for the Practical Training of the Students from Specialty “Social Activities“, ANNUAL of Konstantin Preslavski University, Shumen, vol. XXVI, no. 1, Faculty of Education, pp. 190-196, viewed 01.05.2024, <<https://www.cceol.com/search/viewpdf?id=1221647>>
- Pavlova, Y, 2024, Transition, Transformation and Challenges for Social Services in the Republic of Bulgaria, Social Survey 2022, pp 65-81, viewed 01.05.2024, < https://www.uni-vt.bg/res/18551/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B8_%D0%B8%D0%B7%D1%81%D0%B-B%D0%B5%D0%B4%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F_2022.pdf>
- Social Services Act, 2020
- Strategy for the Development of Higher Education in the Republic of Bulgaria for the Period 2014-2020, viewed 01.05.2024, <https://www.mon.bg/nfs/2018/01/strategy_ms_29_09_2014.pdf>

За контакти:

Янка Павлова, главен асистент, доктор
Служебен адрес: гр. Велико Търново, ул. „Арх. Георги Козаров“ 1
Ел. поща: q.pavlova@ts.uni-vt.bg
